

Fig. 1. Hjerndrup. Ydre, set fra sydøst.

E. M. 1951

HJERNDRUP KIRKE

SØNDER-TYRSTRUP HERRED

Kirken er *anneks* til Tyrstrup, hvilket forhold går tilbage til middelalderen¹. Den var dengang en af Slesvigbispens patronatskirker og betalte 6 skilling i cathedraticum. Ved reformationen blev den et hertugeligt patronat² og gik 1580 efter hertug Hans' død over til kongen. Om skole i kirken, se under tårn.

Ifølge *sagnet* var der kappestrid mellem bygmestrene af Sommersted og Hjerndrup kirker om, hvem der først fik fuldendt sin kirke; da Hjerndrup-mesteren vandt, blev modparten så rasende, at han mod kirkespiret kastede en kampesten, som kun nåede midtvejs og endnu ligger på marken³.

Kirken ligger højt i den langstrakte by, omtrent midt i sognet. Kirkegården, hvorfra der er vid udsigt til alle sider, hegnes af omsatte kampestensdiger med mange kløvede sten; langs digerne, som nu indvendig er jorddækkede i stor højde, er der en række større og mindre træer, af hvilke 60 linde blev plantet 1838 og 1874⁴. I kirkegårdens nordvestre hjørne er der en køreport med fodgængerlåde, i øst nær det rundede nordøsthjørne og i vest nær nørddiget

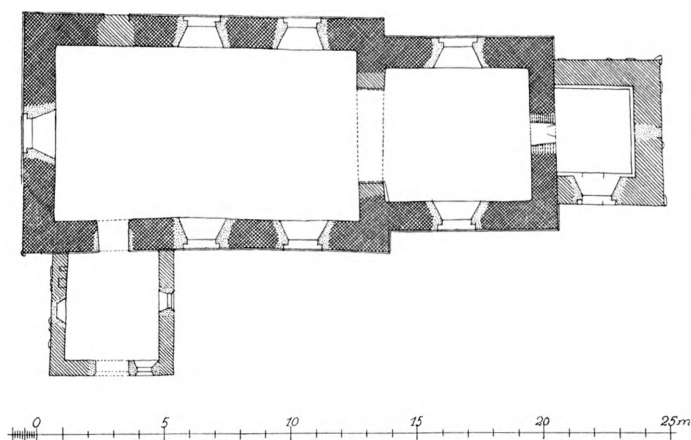

Fig. 2. Hjerndrup. Plan. 1:300. Målt af El. M. 1951.

låger, som alle har gotiserende støbejernsfløje mellem glatte granitstolper, sandsynligvis opsat 1845⁵. Kirkeregnskaberne omtaler 1599 en udbedring af den forfaldne kirkegårdsmur og portene, 1734 et kirkegårdsplankeværk, 1760 den østre låge, 1779 en ny egetræsdør til sydsiden af kirkegården og i 1800'rne flere reparationer af stendiget (rgsk.).

†*Kirkestald*. 1853 var den gamle, spåntækte præstestald faldefærdig; den lå på kirkegårdens østside og var formentlig identisk med det 1775 reparerede vognhus (rgsk.)⁵.

Kirken består af romansk kor og skib saint to sengotiske tilbygninger, våbenhus foran syddøren og tårn ved korets østgavl; tårnrummet benyttes nu som sakristi, men har tidligere ligesom våbenhuset gjort tjeneste som skole. Bygningen har nogen afvigelse til nord.

Den lille, romanske *kampestenskirke* er overvejende bygget af hovedstore sten med småsten af *flint* og andet i fugerne og med sokkel, hjørner og enkelt-heder af *granitkvadre*. Bag våbenhuset står skibets mur med bredt udstrøgne, hvidtede fuger, mens der ikke synes at være hvidtespor på stenene. Skibets romanske murhøjde er ca. 4 meter over sokkelen, der er 35—40 cm høj og forsynet med en lille hulkant; på skibets to bevarede hjørnesokkelsten, i nord-vest og sydøst, er der en hjørneknop af form som et menneskehoved. På en cirka een meter lang sokkelkvader i skibets nordmur nær vesthjørnet er der i relief hugget en stående, opsadlet hest over en liggende, formentlig død mand; hesten står på en streg, som muligvis angiver jordsmonnet, og bag hesten ses et stort treblad (fig. 4).

Bevaret af romanske vinduer er kun korets østre; det har vistnok monolit-overligger, er tilmuret og let beskadiget i underkanten af en senere dør til tårnrummet; det måler ca. 80 × 44 cm på den udvendige side. Af dørene er den

Fig. 3. Hjerndrup. Kirkegårdsindgang i nordvest (p. 287).

K. M. 1951

nordre bevaret, men tilmuret allerede i gotisk tid; både de kvadersatte karme og den vandrette overligger er ret uregelmæssigt tildannede; sokkelen brydes af den 182 (over sokkel) $\times$ 98 cm store døråbning, og dette er markeret ved, at de to sokkelsten nærmest døren ender i en lille, rektantet klods, fremkommet ved at sokkelprofilen ikke er ført igennem på de sidste otte centimeter. Syddøren er udvidet i lysningen.

I det *indre* står murene næsten lige så ujævnt som udvendig, sikkert kun dækket af talrige hvidtelag, hvorigennem kvindedørens kontur skimtes. Fra den romanske triumfbue stammer rimeligvis enkelte krumhugne kvadre i våbenhusmur og kirkegårdsdige samt den hulkantede sokkel under den gotiske bues sydvange. Korets og skibets østre taggavl er opsat af temmelig store kampesten; angående skibets vestgavl se side 291.

Ændringer og tilføjelser. Den første ændring i anlægget var måske triumfbuens udvidelse, og arbejdet er tilsyneladende gået forud for våbenhusets opførelse, eftersom der i dettes mure er anvendt i alt fald een korbuekvader; den spidse, gotiske bue med smalle, rektantede kragbånd er helt af tegl.

Det lave *våbenhus* er af munkesten iblandet enkelte kvadre, men murene er stærkt flikkede og har i nyere tid fået en forhøjelse på cirka en halv meter; gavlen har lige taglinier som før forhøjelsen. I hver flankemur og i gavlen, øst for den i moderne tid udvidede dør (allerede 1740 skulle den forhøjes)⁶, er der

E. M. 1951

Fig. 4. Hjerndrup. Billedkvader i skibets nordre sokkel, delvis overtjæret (p. 288).

nyere, firkantede, indvendigt stærkt smigede vinduer (det vestre blændet). I det indre er der mod vest to små nicher, en rektantet og en rundbuet, af hvilke den sidste måske er et oprindeligt vindue.

Før 1711 blev *skolen* flyttet fra tårnrummet til våbenhuset⁷, hvor den holdt til endnu 1760, da der anskaffedes en ny bænk til børnene (rgsk.); undersøgelseskommissionen fra 1711 (rtk.) nævner våbenhusets skorsten, og på dets loft fandtes 1951 en empire *kakkelovnsfod af træ, der nu er i Nationalmuseet.

Det lille, sengotiske *tårn*, der ligesom nogle få andre tårne på egnen (sml. Tyrstrup p. 280) er blevet anbragt ved korets østgavl, uden at årsagen kan søges i terrænforholdene⁸, er af munkesten i munkeskifte over en næsten binding syld af små kampesten; fugerne er midtridsede. Til det fladloftede tårnrum, som nu står i forbindelse med koret ved en nærmest fladrundbuet døråbning, har der på et tidligere tidspunkt været adgang fra det frie gennem en dør i sydmuren; en lille, fladbuet, blændet åbning i øst har måske været rummets eneste vindue. Til mellemstokværket er der adgang ad en fritrappe i nord gennem en delvis ommuret, fladbuet, udvendig falset dør helt mod vest i muren. Mellemstokværket, hvorfra en senere brudt åbning fører til korets loft, har i øst en fladbuet glug og i syd en tilsvarende blændet åbning. Stigen, som fører til klokkestokværket, bærer på et af de i tværsnit trekantede trin årstallet 1711. Selve klokkestokværket, der er stærkt ommuret, har i nord to fladbuede, lige gennemløbende glamhuller, som forekommer uændrede, i vest to, i øst og syd eet, der alle er noget større, forsynede med udvendig fals og vistnok sam-

Fig. 5. Hjerndrup. Indre, set mod øst.

E. M. 1951

tidige med istandsættelsen 1724. Mellem glamhullernes øvre del er der rester af to savskifter.

I en synsforretning fra 1711 siges, at tårnrummet, der har skorsten, nu er indrettet til *sakristi*, men tidligere blev brugt til skole (rtk.).

Kirkeregnskaberne omtaler hyppigt reparationer på kirken og dens tilbygninger, f. eks. 1582, da der var udgifter til bly og anden nødtørf, og 1664, da spåntækkeren arbejdede på spiret i 16 dage og lire karle huggede spån dertil i to dage (rgsk.); også Rhode (1775) nævner, at det høje spir »er med træbrikker betækket« (p. 338). Synsforretningen fra 1711 siger, at kirken nu »er i en temmelig tilstand«, men at den for 14—15 år siden var så slet, »at ingen kunde snart stå tør derudi«; endvidere fremgår det, at både tårnet og det ottekantede spir er ganske brøstfældige (rtk.). Tårnet blev da også få år senere, i 1724 (sml. rgsk. og jernbogstaver på tårnet), stærkt restaureret, især for klokkeetagens vedkommende. 1771 blev skibets vestre taggavl, der 1711 var af egetømmer og teglsten, fornyet med små, gule sten, der ligger i strømskifter langs gavllinien (rgsk. og rtk.); ved denne lejlighed blev hele gavlen forstærket med talrige jernankre, hvoraf to har årstallet 1771, mens andre har initialer: C.VII.s kronede spejlmonogram, FVK (Friedrich von Klingenberg, amtmand), IC (Joa-chim Cretschmer, provst), AB (Anton Bertelsen, præst) og TI (kirkeværge?).

Tagværkerne over kirken og dens tilbygninger er alle middelalderlige, af eg, men noget omsat og suppleret; tårnspiret, der er firsidet og stærkt udsvajet forneden, ottesidet foroven, er bedst bevaret; den ottesidede konge står på en meget svær bjælke, der hviler på et dobbelt bjælkelag.

Kirken står hvidtet, med tjæret sokkel og sugfjæl; spiret har skifertag fra 1914, resten tegltag. 1667 nævner regnskaberne en blysmelter (rgsk.), og 1711 havde skibet på sydsiden et blytag, som synes fjernet 1844⁹, mens våbenhuset i 1666 blev tækket med langhalm (rgsk.). Korets og skibets sydmur samt skibets vestgavl er cementeret i slutningen af forrige århundrede, og de rundbuede støbejernsvinduer er indsat i løbet af årene 1845, 1851 og 1882¹⁰. Det indre har gipset loft, i skibet fra 1884, i våbenhuset (»forhuset«) fra 1874; ifølge synet 1711 bestod loftet af fyrrebrædder lagt oven på bjælkerne, malet med hvid farve og røde striber imellem¹¹.

På spiret en *vindfløj* med dragehoved og årstallet 1820; regnskaberne omtaler første gang en vindfløj 1742¹².

En *solskive* på våbenhusgavlen er anskaffet 1841⁹.

INVENTAR

Alterbord, muret af marksten, 148 cm bredt, 94 cm højt over nuværende gulvniveau, 62—65 cm fra korets østvæg. Da bordet på de tre sider er dækket af moderne, glat panel, er det ikke muligt at afgøre, om det er det gamle, romanske alter i fuldstændig tilstand, om det er flyttet frem ved tilbygningen af tårnet, eller om det blot er den bageste halvdel, der er fjernet for at skaffe adgang til tårnrummet.

Alterklæde af rødt fløjls med guldgaloner og -kors; også 1776 var alterklædet rødt¹³.

Altartavle (fig. 6), gotisk (sml. Hammelev), o. 1475, med to fløje, stammende fra Tyrstrup kirke (p. 281), der blev nedrevet 1862; tavlen lå da nogen tid stærkt medtaget og splittet i mange dele i præstens lade. Midtskabet indeholder Golgathascenen; de tre kors rager højt op over mængden; Kristi kors er af latinsk form, dog med ganske kort øvre arm. Den smækre figur, med stærkt hvælvet brystkasse, hænger i skråt strakte arme med en svær, turbanagtig tornekrone på det let bøjede hoved; hår og skæg er krøllet, og håret har sikkert haft en fremfaldende lok på højre side. Lændeklædet er lille og stramt med distinkte folder og midtsnip; fødderne er overlagte. Røverne er af midtkorsets lange tværarme presset helt ud i skabets sider; de hænger på smalle T-kors, begge med armene bøjet bag om korset, men uden reb eller nagler, og benene sparker frit i luften. Den »gode« røver har fuldskæg, den anden er skægløs, og begge har ganske smalle, glatte lændeklæder eller -bind. Ved korsenes

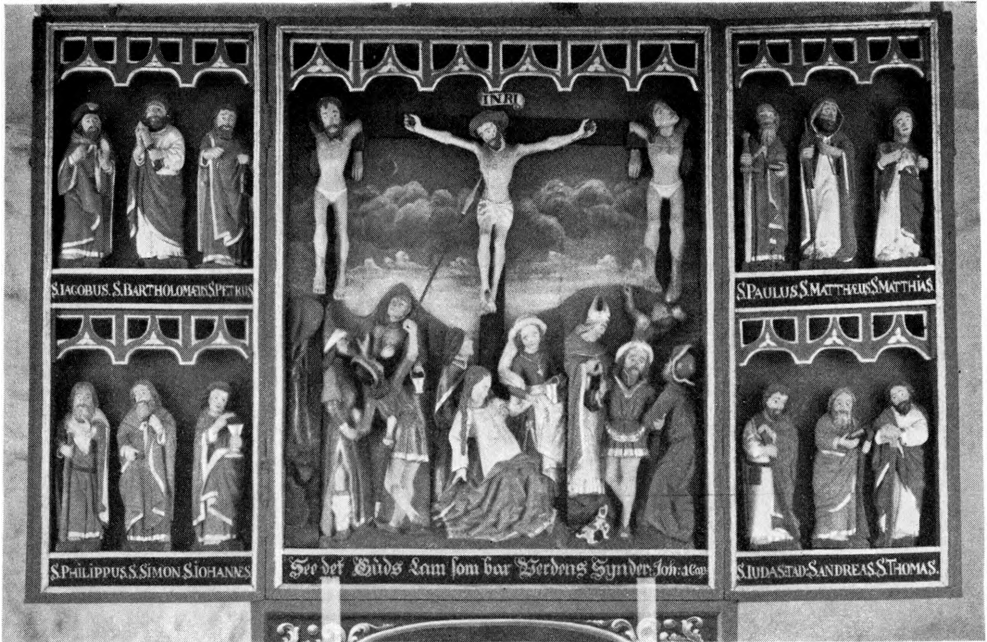
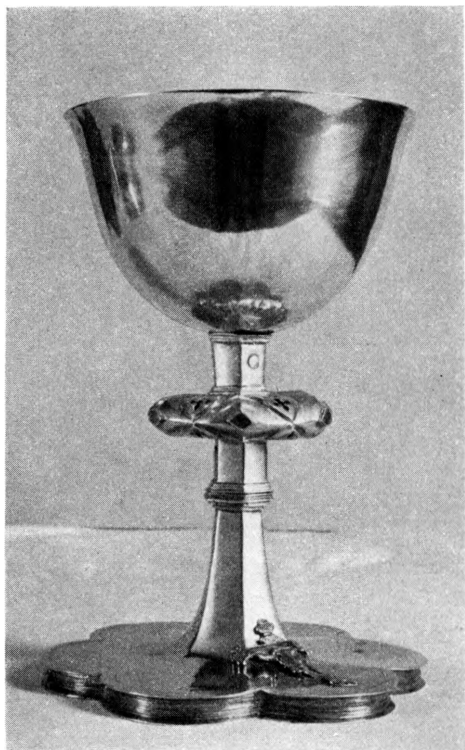

Fig. 6. Hjerndrup. Altertavle (p. 292).

K. M. 1951

fødder, på baggrund af bakket terræn med et enkelt træ over klippestykker, står folkemængden, repræsenteret ved ti personer. I midten under Kristi kors holder Johannes den segnende Maria, hvis lange overkjortel glider ned, mens Maria Magdalene står grædende med sin salvekrukke. Til den »gode« side står tre personer, en fuldskægget jøde med spids hue og lang, opslidset kjortel, en ung kriger, som stikker sit spyd i Kristi bryst, og endelig en barhovedet mand i brystharnisk, med en lille kurv eller spand i venstre hånd, mens højre nu er tom: et udboret hul viser, at hånden har holdt et rundt skaft. Til den anden side står ypperstepræsten (i biskopdragt), en høvedsmand i kort kjortel med lavthængende, juvelbesat bælte, pegende op mod Kristus; foran ham står en lille hund. Høvedsmanden holder en langkjortlet mand med opbræmmet hat, formodentlig en skriftklog, under armen, mens den sidste person på denne side er en landsknægt (hænderne nu tomme), som spotter den onde røver. I sideskabene står de 12 apostle (Mathias i stedet for Judas Iskariot); en del af deres symboler er forsvundne. Figurbehandlingen er stiv, og kun i krigeren, der stikker spyddet i Jesu side, og i den spottende landsknægt er det lykkedes billedskæreren at give en forestilling om bevægelse; apostlene er ganske traditionelle. Rammeværket har, bortset fra profilerne, mistet alle sine enkeltheder. De oprindelige stavværksbaldakiner er erstattet med grovt udskårne baldakiner af fyr med et lille treblad, og disse er atter delvis erstattet af endnu

K. M. 1951

Fig. 7. Hjerndrup. Alterkalk (p. 294).

Tavlen hviler på en 83 cm høj, 155 cm bred predella, der består af to svære egeplanker. Dens forside bærer nu et maleri af nadveren i malet rokokoinddramning, sikkert udført af den ovennævnte Kield London, der uden held har forsøgt at indblæse den hellige scene liv og følelse. Genopfrisket 1930.

†*Altertavle*. Hvorledes kirkens tidligere altertavle har set ud, vides ikke; men 1666 forekommer en udgift i regnskabet for at hente et alter i Bjert kirke.

Altersølv. Kalk (fig. 7), fra slutningen af 1500'rne, med nyere bæger. Den flade, sekstungede fod har en ganske smal fodplade og standkant dekoreret med to smalle rundstave under trambulerstik (siksaklinie); på en af tungerne er fastlodet et lille, smukt krucifiks. Den flade knop, der muligvis er ældre, har på over- og undersiden spidse tunger med stavværksgennembrydninger, der dog er degenereret til to arkader med en firblomst over; sekskantet skaft. Ingen disk eller oblatæske.

Alterstager af tin, fra 1700—50, med stejl klokkefod, rigt profileret skaft og nærmest karnisformet lyseskål. Desuden ejer kirken et par nygotiske messingstager, købt 1894 hos Gebr. Stoffregen i Hannover¹⁵.

Alterskranke med balustre af støbejern, formede som akantustræer.

tarveligere efterligninger. Kun ved et par af baldakinerne er der bevaret en lille, gotisk stav med vandnæseprofil (efterlignet på andre baldakiner). Den nuværende, mådelige staffing er, ifølge en indskrift på bagsiden, påført af I. Madsen og søn Ole Madsen fra Hvinde-rup 1930. Den skydækkede himmel med den formørkede sol er ikke oprindelig, men kan skyldes den staffing af Kield London 1750, hvorom en anden malet indskrift på bagsiden melder. En tredje indskrift kundgør, at C. D. Magnussen fra Haderslev restaurerede tavlen 1856, mens optegnelser fra Tyrstrups arkiv-viser, at maler Schinkel 1815 leverede et overslag til reparation af den stærkt medtagne tavle, hvis malede bibelske historier var helt afskallede¹⁴. Ifølge kaldsbogen i Tyrstrup 1851 fandtes bag på altret en indskrift: »1657 Inthog Svensken H. Var jeg Hans Hansen 64 Ar, var IIHS 45 Ar«. Fløjenes bagsider er afætsede.

Fig. 8. Hjerndrup. Prædikestolsmalerier (p. 296).

K. M. 1951

Font (fig. 10), romansk, af granit. Den høje, cylinderformede kumme, 77 cm i tv., foruden tilspidsende under et afsæt, er kun udboret i sin halve dybde og har intet afløb. Den firsidede fod med afrundede hjørner, hvert med en lille knop, har på de tre sider småarkader, der begrænses af en smal rundstav; i det østre felt er der en stiliseret plante, i det søndre et treblad og i det vestre en figur, der består af en cirkel med to vandrette arme, som gennemskærer en hjerteformet figur og ender i en lille knop; over og under cirklen er der modvendte skjoldfigurer med en ligebeinet triskele i feltet (Mackeprang: Døbefonte p.332; muligvis Haderslev-værkstedet). Oliemalet granitfarve, i alt fald siden 1856¹⁵. Det på fig. 10 afbildede *fontelåg* fra ca. 1700 er nu forsvundet.

Dåbsfad, vistnok fra o. 1800, ottesidet, kun 32 cm i tv. Glat, med profileret kant og små, opdrevene rundstave inden for kanten; trælæg.

Prædikestol i barok, fra 1669, da en karl fik betaling for at hjælpe med til »at sætte« den (rgsk.), og himmel fra begyndelsen af 1700'erne (1711 fattes prædikestolen et »deckel« (rtk.)). Stolen, der svarer til dem i Hjerting, Lintrup og Rødding, har fem fag med snoede, toskanske søjler på hjørnerne. I storfelterne er der spidse, sekskantede rammer af springlister om malerier og brusket fladsnitslyng i hjørnerne. Frisen er gennemløbende, men afbrydes på hjørnerne af englehoveder; under krongesimsen en pærestav. På postamentfremspringenes forsider er der store ædelstensbosser og under dem store, flade kuglespir. Ned-

hængene kantes af en flad ranke. Udsavet læsepult med springliste, moderne efterligning af den oprindelige. Opgangen, der hviler på det østligste panel i mandsstolene, er samtidig med dette (o. 1750) og har udsavede cirkel- og ovalfelter, de sidste med småtunger foroven og forneden. Yngre bærestolpe. Himlen, der er formet som en ottesidet polygon, har gennemløbende frise med englehoveder på hjørnerne, tungebort som nedhæng og topstykker bestående af brede, fligede akantusblade omkring et cirkelfelt. Undersiden er om en midtcirkel med stjerne og flammestraler, hvorunder helligåndsdue svæver, dekoreret med store, prægtige akantusblade, hvis to grene udgår fra spiraler, der holdes sammen af en tøjstrimmel. Stolens staffering, hvis to blå farvetoner svarer til stolestadernes, stammer fra 1930, mens evangelistbillederne og Kristus salvator (fig. 8), der nu er uden stilpræg, nærmest synes at tilhøre årene o. 1800, men sikkert går tilbage på den oprindelige staffering. Iøvrigt har stolen hvidmalede søjler, rigeligt guld på lister og dekorative elementer samt lidt rødt. I postamentfelterne er der billedunderskrifter med versaler, i frisen 2. Tim. 4: »Tal, Lær, Straf« etc. med gammel stavemåde, men med moderne fraktur. Himlens staffering svarer til stolens; de store blade på undersiden står virkningsfuldt hvide mod den blå bund inden for en sort ramme. I frisen Es. 6,3: »Hellig, hellig, hellig er den herre Zebaoth« etc., i topstykkerne: »Ære være Gud i det høye« etc., alt med fraktur. Tidligere stod stolen egetræsådret med lidt forgyldning (1884)¹³; men herunder lå en staffering, der muligvis skyldes Kield London 1750 (sml. altertavle): hvide, blåmarmorerede søjler, gullighvidt, noget brunligt rammeværk og vistnok sølv på springlisterne.

Stolestaderne er (bortset fra enkelte, der fornyedes 1872)¹⁵ fra tiden kort efter 1781, da de gamle omtales som brøstfældige, og mester Hans Severin Lassen fra Haderslev gav overslag¹⁶. Gavlene er glatte med lave, runde, opadsvajende topprofiler, dørene har fyldinger med afrundede hjørner i fals. 1930 maledes de i to blå nuancer med en lille rød stribe under topprofilet.

Pulpitur i vest, fra Tyrstrup kirke (p. 284), fra tiden henimod 1650, men hele frontsiden dog i yngre rammeværk fra opsætningen i denne kirke efter 1862, da det afløste et tidligere¹⁷; mod syd, hvor opgangen er, sidder dog fire oprindelige fyldinger med renæssanceprofiler. Malerierne (fig. 9), olie på træ, forestiller ti apostle med deres tegn. På baggrund af en gråblå, skyet himmel står de godt og kraftigt malede skikkelser med en gennemsigtig glorie svævende over hovedet; stillingerne er meget varierende: Judas Thaddæus iler af sted i stor fart med sin vældige kølle, Simon står roligt på sine bare, knystede fødder og læser i en bog, støttet til en skovsav, Andreas står og læner sig mod sit kors etc. Bag hver apostel ses en scene fra hans liv samt hans martyrdød, for Johannes' vedkommende er livsscenen dog erstattet af ørnen. De otte malerier restaureredes i 1935 på Nationalmuseet (konservator N. J. Termansen),

Fig. 9. Hjerndrup. Pulpiturmalerier (p. 296).

Sophus Bengtsson 1935

de to andre vistnok af Madsen og søn (sml. altertavle); ved denne lejlighed fandtes med blyant skrevet tværs hen over Andreas' billede: »S. Andreas — Och ... Jesum Christum eneste Søn vor Herre«, muligvis afskrift af de indskrifter, der har stået i smalfelter over og under figurene. Rammeværket er stafferet som stolestaderne, men var tidligere egetræsådret.

Orgel. Orgelfaçaden kom sammen med det tidligere orgel 1862 fra Tyrstrup kirke¹⁸ (p. 284); den er i landlig Louis-seize stil med blomster- og tøjguirlander, tandsnit med tunger og kvast mellem de lodrette rammestykker, der har enkle fyldinger. Det nuværende orgelværk stammer fra 1906, leveret af Marcussen og søn i Åbenrå¹⁵. Staffering som stolene, tidligere egetræsådret.

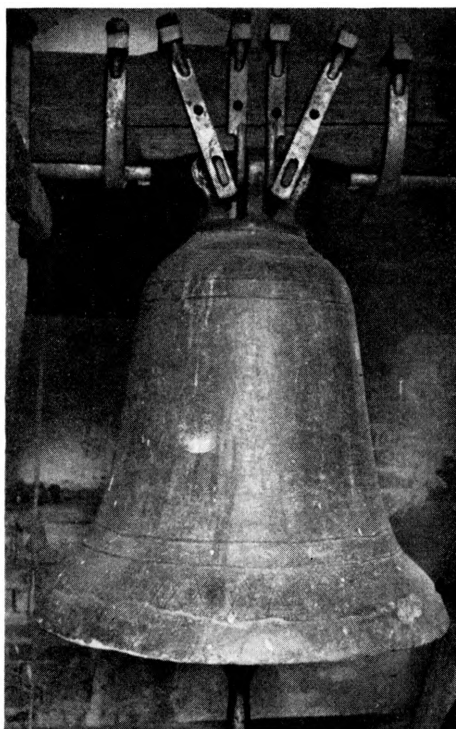
Klingpung af brunligt fløj, hvorpå broderet en blomst og N. T. (under krone) 1809; lille messingklokke og høvlet skaft. I præsteværelset.

Et par høje *skamler* af fyr, 30 × 47 cm og 80 cm høje, med kølbuer under sargen og tungeudsavede ben med taplåset tværstang bærer indskåret årstal 1731; umalede. Desuden findes et par lave *ligskamler*, 26 × 43 cm og 32 cm høje, med indskårne initialer: AS AH og KHS VPD, sikkert fra 1700'rne.

Kirkeskib, »Marie«, tremastet fuldrigger, koffardiskib, fra ny tid.

P. N. 1923

E. M. 1951

Fig. 10—11. Hierndrup. 10. Døbefont i korets nordvesthjørne, oliemalet og med låg (nu ude af brug) (p. 295). 11. Klokke (p. 298).

Klokke (fig. 11), senromansk, o. 1200, med to rammestreger om halsen og over slagringen, men uden indskrift. Slagringen er dekoreret med lange, krydsende relief-streger, der vandret overskæres af en linie (sml. også Hammelev og Skrydstrup). Tvm. 67 cm. Ny malmkrone og ophængning 1948 (Uldall p. 9).

Klokkestol, med indskåret årstal 1722, af eg, fritstående.

GRAVMINDER

Gravsten på kirkegården. Øst for tårnet ligger syv glatte kalksten, alle med skriveskrift, og alle på nær nr. 7 med rammestreg.

1) Anne Catharine Truelsen, født Lunding i Haderslef 13. April 1744, død på Hierndrupgaard 26. febr. 1816, 71 år, 10 mdr. og 14 dg. gammel. 79 × 50 cm.

2) Nis Truelsen, født på Hierndrupgaard 2. marts 1751, død sammesteds 17. juli 1820, 69 år, 4 mdr. 15 dg. gammel. 75 × 47 cm.

3) Marie Kirstine Iuhl, født på Hierndrupgaard 14. juli 1824, død sammesteds 30. april 1825. 59 × 43 cm.

4) Marie Kirstine Iuhl, født på Hierndrupgaard 23. dec. 1825, død sammesteds 14. april 1826. 59 × 43 cm.

5) Nis Truelsen Iuhl, født på Hierndrupgaard 30. aug. 1805, død sammesteds 23. juli 1838, 32 år, 10 mdr. og 23 dg. gammel. 70 × 45 cm.

6) Iohannes Christensen Iuhl, født i Oerderup i Toftlund sogn 6. aug. 1772, død på Hierndrupgaard 30. maj 1844, 71 år, 9 mdr. og 24 dg. 72 × 46 cm.

7) Dorthæa Iuhl, født Truelsen, født på Hjerndrupgaard 16. nov. 1782, død sammesteds 11. jan. 1856, 73 år, 1 md. og 26 dg. gammel. 69 × 45 cm.

†*Gravsten.* Ifølge museumsindberetningen 1910 fandtes ved kirken to brudstykker af en sengotisk gravsten med rester af våben for Emmiksen; af minuskelrandskriften kunne kun læses: »... sunte ... øgen dem g ...«. Sort kalksten.

KILDER OG HENVISNINGER

LA. Haderslev provstearkiv: kirkeregnskabsbøger for Hjerndrup 1564 1847 (*rgsk.*).

— Sager ang. de enkelte sogne. Tyrstrup og Hjerndrup 1647—1920. — LA. Haderslev provstis fælles kirkekasse: regnskaber med bilag 1800—47. — LA. Tyrstrup og Hjerndrup præstearkiv: Cbl. 1806. Afskrift af kirkeinventarium 1776—96. — LA. Haderslev amtsarkiv, visitatorialsager, slesvigske registratur: nr. 121, Kirche zu Hierndrup, 1820—51. — Haderslev byhistoriske arkiv: Acta XII A. Alm. kirkesager 1623—1800. — Se iøvrigt arkivalier for Haderslev provsti i almindelighed p. 28. — Kirkeklokkecirkulære af 1918. — Museumsindberetninger af S. A. Claudi-Hansen 1910, Niels Termansen 1921 (forundersøgelse af altertavle og prædikestol) og C. A. Jensen 1928 (inventar). — Undersøgelse og beskrivelse af Elna Møller, Erik Moltke og Vibeke Michelsen 1951.

Haupt I, 365 f.

¹ Acta pontificum danica V, 38 (20. maj 1493). ² Jfr. p. 258 under Aller kirke. ³ Evald Tang Kristensen: Danske Sagn, ny rk. III, 33 nr. 116. ⁴ Fælles kirkekasse: *rgsk.* med bilag 1800—47 og 1870—1924. ⁵ Fælles kirkekasse: sager vedr. ombyggn. etc. 1800—96. ⁶ Acta XII A. Alm. kirkesager 1623—1800. ⁷ Sml. også Carsten Petersen, i SJyAarb. 1931, p. 252. ⁸ Sml. f.eks. tårnet ved Lyngby kirke, DK. III Kbh. Amt, bd. 1, p.409. ⁹ Fælles kirkekasse: *rgsk.* med bilag 1800—47. ¹⁰ Sager ang. de enkelte sogne 1647—1920 og note 5. ¹¹ Jfr. også Carsten Petersen, i SJyAarb.1931, p. 246. ¹² Amtsvisitatorialsager: diverse udtagne sager etc. ¹³ Sager ang. de enkelte sogne 1647—1920. ¹⁴ Visitatorialsager, nr. 131. 1820—32, Kirche zu Tyrstrup. ¹⁵ Fælles kirkekasse: *rgsk.* med bilag 1870—1924. ¹⁶ Amtsvisitatorialsager: diverse udtagne sager etc. ¹⁷ Carsten Petersen, i SJyAarb. 1931, p.250. ¹⁸ Fælleskirkekasse: *rgsk.* 1833—71.

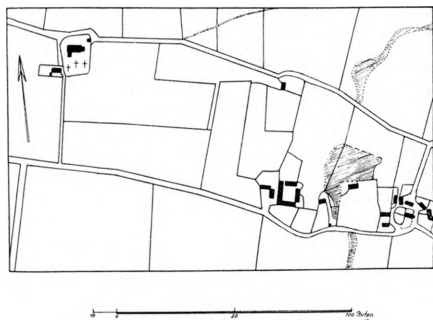

Fig. 12. Hjerndrup. Situationsplan o. 1790.